

Paisatges Protegits

de la Comunitat Valenciana

Paisatge protegit Serra Escalona i el seu entorn

El Gran Duc

Butlletí N° 5 maig-agost 2021

01

Editorial

07

Conservació i
manteniment

04

Comunicació
divulgació

09

Actualitat

EDITORIAL

El bosc mediterràni

En el si de les diferents civilitzacions històriques que s'han succeït al llarg del temps, el bosc mediterrani ha sigut un element fonamental per a la vida dels habitants del món mediterrani. S'ha establert una relació entre l'home i el bosc, a vegades estable, però quasi sempre desequilibrada i perjudicial per a un bosc que es caracteritza per la diversitat i la seua fragilitat, sensibilitat i vulnerabilitat.

El bosc mediterrani, espai ecològic, valor econòmic i bé social, ha conegut, i coneix encara, formes d'explotació que estan en l'origen d'interessos contraposats i de qüestions territorials, socials, econòmiques i ecològiques.

Ha sigut, sobretot en aquests últims anys del segle, quan s'han posat en relleu les múltiples funcions dels boscos en el món mediterrani i la seua importància per a la vida dels homes que l'habiten. Aquesta presa de consciència i renovat interès, ha impulsat nombrosos treballs científics, així com la posada en marxa de programes d'importància per al futur dels ecosistemes forestals mediterranis.

Problemes econòmics i socials

*Llevat que fem més per a combatre la degradació dels boscos, més de 500 milions de persones en 31 països i tres continents s'enfrontaran prompte a un ampli ventall de problemes econòmics, socials i ambientals. **Hiroto Mitsugui**, subdirector General de la FAO, Departament forestal.*

En un context de ràpids canvis climàtics, socials i d'estil de vida al Mediterrani, les solucions forestals i basades en arbres són fonamentals per a la sostenibilitat general de la regió, amb un impacte que s'espera vaja més enllà de les àrees forestals.

*Els boscos aigües amunt, la agrosilvicultura i els arbres i parcs urbans poden ajudar a preservar serveis clau de l'ecosistema, reduir la degradació del sòl i ajudar en la transició cap a una economia verda, ecològica, amb baixes emissions de carboni, circular, amb un ús eficient dels recursos i equitativa a nivell social. Per a aprofitar aquest potencial es requereixen diversos instruments, inclosos enfocaments participatius i eines i aliances econòmiques innovadores. **Elen Lemaitre-Curri**, Directora del Pla Bleu.*

Solucions a la degradació forestal

- Traure i plantar espècies d'arbres mesclades per a reduir l'impacte de les sequeres
- Noves polítiques de lluita contra incendis que vagen més enllà d'apagar focs i incloguen activitats preventives de gestió, preparació i restauració de la vegetació
- Una estratègia forestal regional i polítiques comunes
- Reforçar les cadenes de valor forestal
- Els boscos mediterranis formen ja part de l'economia verda, però les seues contribucions podrien maximitzar-se si les estratègies d'aquesta economia verda se centraren més en els boscos
- Increment de boscos, parcs i hortes en les àrees urbanes
- Crear aliances més sòlides entre els sectors públic i privat per a la gestió forestal
- Aplicar les directrius de la FAO per a la restauració de boscos i paisatges degradats

M'Hirit, O., El bosc mediterrani: espai ecològic, riquesa econòmica i bé social. FAO.

Mussol Real

Amb més d'un metre i mig d'envergadura i un pes de fins a dos quilos i mig, el mussol real (*Bubo bubo*) es considera el rapinyaire nocturn de major grandària que habita en el planeta. Des del Mediterrani Occidental fins a Àsia, ocupa tot tipus d'ecosistemes a causa de la seua elevada capacitat adaptativa ja que és un superdepredador.

En les serres del sud de la província d'Alacant i la seua prolongació a Múrcia, s'allotja una de les millors poblacions de mussol real del món.

En aquestes serres baixes, es troben quasi dos centenars de parelles reproductores.

El responsable d'aquesta sorprenent població és l'abundància de conill.

L'abundància de preses sembla permetre que les parelles ací reproduïdes mostren les majors taxes de productivitat mai abans descrites per a aquest rapinyaire.

El mussol real és un rapinyaire fortament territorial, però la grandària de la seua àrea de'espai vital és molt variable depenent de la densitat de preses. La distància mitjana entre parelles és com a mínim d'entre 1,2-1,4 km. En Serra Escalona els valors mitjans són de 900 m, arribant fins i tot als 600 m en zones de l'interior de l'espai protegit.

Habitualment niuen en buits de penyes i paredasses, però la gran competència entre parelles fa que niuen en altres llocs com en el sòl, sobre mates d'espart o fins i tot, davall d'una tanca al jardí d'una casa.

Pérez-García, J.M. et al. Fauna Vertebrada de Sierra Escalona i Devesa de Campoamor en Història Natural de Sierra Escalona. Orihuela. Pag 67-94

Zones humides. Embassament de la Pedrera

Amb aquesta activitat celebrem la inclusió de l'embassament de la Pedrera en el Catàleg de Zones Húmedes. Per a això expliquem el funcionament d'una de les infraestructures més importants per al subministrament d'aigua en una zona semiàrida. A més de passejar pel seu entorn on expliquem alguns dels valors naturals que alberga aquest espai.

Pujada als Alcores

Amb motiu del Dia Mundial del Medi Ambient ens endinsem en la canyada de Serra Escalona per a conèixer les característiques i amenaces del bosc mediterrani. La pujada als Alcores ens regala unes magnífiques vistes de la Vega Baixa i els espais naturals que des d'aquest punt podem localitzar si mirem a la costa. En el costat contrari una mar de copes de pi blanc ens abrigalla durant tota l'excursió.

Dia d'inauguracions

Va arribar l'esperat dia per a inaugurar la nostra senda als teus peus i aprofitem aquest dia per a inaugurar també la nova cartellera de l'aula de la naturalesa del riu Sec. Amb un públic assistent des de diverses localitats juntament amb diferents autoritats del municipi de Pilar de la Horadada, presentem les noves instal·lacions d'ús públic per al gaudi i comprensió del nostre espai natural.

Banyant-nos en la natura

Quan utilitzem tots els nostres sentits la percepció del nostre medi es dispara. Tocar el sòl que trepitgem, respirar la fragància dels olis essencials, tastar el sabor de les plantes aromàtiques, veure els diferents verds que la naturalesa pinta i escoltar els seus sons. Això és un bany de bosc.

A la llum de la lluna plena

Entre la posta de sol i la lluna plena d'agost realitzem un itinerari interpretatiu per l'embassament de la Pedrera. Les altes temperatures dels mesos d'estiu ens obliguen a conèixer el nostre Paisatge des d'una altra perspectiva més fresca i agradable, on les ombres s'obrin pas, els animals nocturns es deixen escoltar i la llum polaritzada de la lluna crea una atmosfera onírica en el nostre passeig.

SOS orfes

Els mesos estiuenics són els propicis per a la reproducció de moltes aus urbanes, però també la calor és el motiu pel què els seus pollastres abandonen els nius.

Amb aquesta activitat mostrem en què casos és necessari recollir animals abandonats i en quins no, com procedir quan ens trobem pollets al carrer i com és el seu maneig. També ensenyem la biologia i comportament de les nostres aus urbanes per a formar una societat respectuosa amb la fauna que l'envolta.

Viatjant per l'espai

Hem creat una nova manera de realitzar activitats d'astronomia mitjançant un viatge pel sistema solar per a conèixer tots els seus planetes, planetoides i estrelles.

Aquest viatge el realitzem amb ajuda de diverses maquetes realitzades no sols a escala de grandàries, sinó també a la distància planetària i temporal que ens situa de manera molt precisa en el nostre lloc en l'espai i que ens obri la ment per a concebre les vertaderes dimensions i grandàries del nostre sistema solar.

Animals ocults

Per a descobrir els animals ocults, s'ha d'entrenar la vista. En l'àrea natural del riu Sec s'han amagat una sèrie d'animals que viuen en els seus voltants. En aquesta activitat busquem tant els animals ocults com els seus rastres per l'àrea natural de riu Sec amb la finalitat de descobrir la gran diversitat existent al nostre territori.

Conservació i manteniment

Dia a dia treballem per a millorar l'entorn del Paisatge Protegit de Sierra Escalona i, encara que no totes les tasques són igual de vistoses, totes elles són necessàries.

Durant aquests mesos s'han realitzat labors de molt diversa índole, però volem destacar una sèrie d'accions que us detallem a continuació.

Enguany hem tingut un xicotet conat d'incendi que ha cremat alguns arbres d'un vessant. S'han realitzat actuacions **de tala, trossejament, esbrancament i triturat de cordons d'esbrancament sobre el rodal afectat.**

Però la nova filosofia forestal entén que no s'ha d'eliminar tota la fusta cremada ja que els troncs són en si mateix un nou ecosistema i refugi per a nous insectes i xicotets vertebrats, que utilitzaran la matèria orgànica de la fusta morta com a aliment, col·locació dels ous i refugi de la seua descendència. La fusta morta és l'inici de la regeneració d'un bosc.

Per a facilitar i accelerar el procés de colonització de la fauna s'han perforat diverses falques amb broques de diferent diàmetre sobre piles de fusta a manera de refugi d'insectes i xicotets rèptils.

Pel fet que la província d'Alacant és una zona on la sequera meteorològica és habitual, i que una conseqüència derivada de la mateixa és la dificultat per a sobreviure dels éssers vius que habiten zones amb aquestes característiques, és habitual que en el Paisatge Protegit vegem alguns arbres morts que s'han vist afectats per aquesta.

Quan això ocorre, s'utilitza el material extret en la seua eliminació per a, per exemple, la construcció de feixines que eviten l'erosió del sòl, l'escolament, la creació de xaragalls i per tant, la pèrdua de sòl irremplaçable.

S'han construït diversos abeuradors dins de l'Àrea Recreativa de Río Seco. La seua construcció té la finalitat d'ajudar a la fauna, i més concretament als amfibis, perquè puguen realitzar les posades i augmentar les seues poblacions, malgrat les dificultats derivades de l'escassetat d'aigua o l'antropització o modificació del seu hàbitat.

Com és habitual en un Paisatge tan extens, hem seguit amb els treballs de desbrossament i adequació d'itineraris. L'aprofitament i reutilització dels recursos naturals és una obligació en la nostra filosofia conservacionista. En aquest cas, amb els materials extrets, a més dels llenyers amb feixines, s'han ampliat els serveis d'ús públic del Paisatge amb la construcció d'uns bancs col·locats en els voltants de la senda.

Acabem de traure del forn el nou programa d'educació ambiental per al curs 21-22.

Volem traslladar les classe al medi natural així que, si pertanys a un col·legi, AMPA, institut, universitat, associació o qualsevol col·lectiu que vulga aprendre els valors de l'Espai Protegit t'interessa punxar en la imatge i aprofundir en com podem col·laborar en la formació ambiental del teu entorn.

Dins trobaràs dues opcions:

COL·LEGI VIU: Amb aquest projecte ajudem i assessorem al que tota la comunitat escolar realitze una bateria d'accions per a renaturalitzar el seu centre educatiu. Creem les eines per a traslladar la classe al pati i les experiències en aprenentatges.

ESCALONA ALS TEUS PEUS: Utilitzem aquest espai protegit com a eina per a desenvolupar els conceptes que s'estan treballant en classe de manera experimental i directa.

L'equip d'educació del paisatge es desplaça al centre educatiu per a realitzar una introducció teòrica en classe.

Posteriorment realitzem una eixida de camp pràctica en algun dels tres itineraris interpretatius a seleccionar pel professorat.

Un any més hem tancat la col·laboració amb la Regidoria de Joventut de Pilar de la Horadada per a realitzar el voluntariat de Connexió Juvenil.

Entre els dies del 2 al 13 d'agost hem dut a terme, gràcies al treball d'un grup de joves, diferents tallers formatius per a crear, millorar o ampliar alguns elements d'ús públic.

Les actuacions que entre tots hem realitzat han consistit en:

CONEXIÓN JUVENIL MEDIOAMBIENTAL- 4, 5 Y 6 AGOSTO 2021

- La creació de senyalística per a la nova senda botànica mitjançant la tècnica de transferència de la tinta a la fusta.

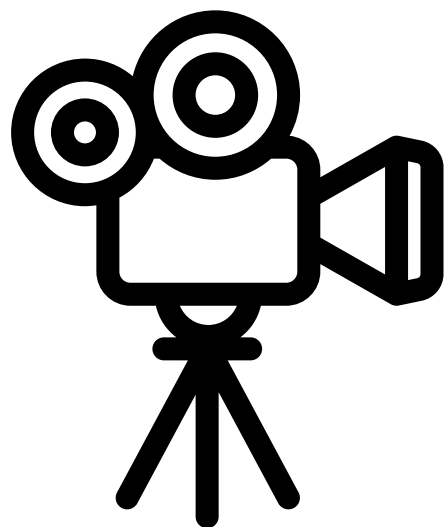
- La construcció, amb ciment, d'un sistema de decantació d'arenes per al llavapeus en la Senda als teus Peus i una xicoteta tolla per a aprofitar l'aigua com a punt de cria d'amfibis.

- La construcció de diverses caixes fosques dels sentits per a introduir en ella els peus al llarg de la Senda.

- Una eixida de col·locació d'una cambra de parament fotogràfic per a aprendre les tècniques de seguiment i observació de fauna salvatge del Paisatge.

CONEXIÓN JUVENIL MEDIOAMBIENTAL- 9 Y 10 AGOSTO 2021

El programa de ràdio televisió valenciana À Punt es va traslladar a Pilar de la Horadada per a gravar Bona Vesprada, capitanejat per Màxim Huerta, i conèixer millor aquesta terra i les seues gents.

No desaprofitarem l'ocasió per a col·laborar amb la gent de la Regidoria de Joventut i que millor que els xics i xiques siguen els protagonistes per a difondre els valors ambientals i paisatgístics d'aquest espai.

Podeu veure el vídeo complet en el següent [enllaç](#) i l'actuació dels nostres nous actors i actrius a partir de 1h.13m en la barra de temps.

Redacció: Equip d'Educació Ambiental del Paisatge Protegit
Serra Escalona i el seu entorn

Oficina Tècnica i Centre d'Informació
Edifici Europa
C/ Canyella, 1
03190 Pinar de Campoverde (Pilar de la Horadada)
Telf.:686529294
serra_escalona@gva.es

<http://www.agroambient.gva.es/es/web/espacios-naturales-prottegidos/la-serra-escalona-i-el-seu-entorn>

Si t'agradaria donar-nos la teua opinió, explicar-nos la teua experiència en alguna activitat, fer-nos una consulta o que publiquem les teues fotos del Paisatge Protegit. Anima't i posa't en contacte amb nosaltres!